

Г. М.Олійник,
НПУ імені М. П. Драгоманова

УДК 378:37.013.42+379.8

ЗМІСТОВО-ТЕХНОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬО-ДОЗВІЛЛЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація

У статті проаналізовано практичну підготовку студентів-майбутніх соціальних педагогів, яка сприяє формуванню діяльнісного компонента їх готовності до організації освітньо-дозвіллевої діяльності. Обґрунтовано та вдосконалено зміст та програми соціально-виховної та соціально-педагогічної практик, а також розкрито види та форми позааудиторної роботи студентів.

Ключові слова: соціальний педагог, освітньо-дозвіллева діяльність, позааудиторна робота, практична підготовка

Аннотация

В статье проанализирована практическая подготовка студентов-будущих социальных педагогов, которая способствует формированию деятельного компонента их готовности к организации образовательно-досуговой деятельности. Обоснованно и усовершенствовано содержание и программы социально-воспитательной и социально-педагогической практик, а также раскрыты виды и формы позааудиторной работы студентов.

Ключевые слова: социальный педагог, образовательно-досуговая деятельность, позааудиторна робота, практическая подготовка

Annotation

practical preparation of students of social teachers is analysed In the article, that assists forming of component of their readiness to organization of educational and recreational activities. Reasonably and maintenance and programs of social educator and social pedagogical practices are improved, and also kinds and forms of work of students are exposed.

Keywords: social teacher, educational and leisure activities, work, practical preparation

У ході дослідження нами розроблено змістово-технологічне забезпечення процесу професійної підготовки студентів спеціальності «Соціальна педагогіка» освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр», яке було впроваджене на формувальному етапі експерименту у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка та Хмельницькому національному університеті 2011-2014роках та частково у

Національному педагогічному університету імені М. П. Драгоманова.

Варто зазначити, що провідна роль у реалізації моделі професійної підготовки студентів до організації освітньо-дозвіллевої діяльності учнів 5-7 класів належить навчально-виховному процесу. Його зміст полягає у підготовці фахівців згідно з вимогами освітньо-професійної програми, яка включає теоретичну та практичну компоненти.

Метою статті є розкриття сутності змістово-технологічного забезпечення підготовки майбутніх соціальних педагогів до організації освітньо-дозвіллевої діяльності

Як свідчить аналіз освітньо-професійної програми підготовки студентів спеціальності «Соціальна педагогіка», теоретична компонента передбачає оволодіння майбутніми соціальними педагогами навчальними дисциплінами гуманітарного та соціально-економічного, математичного, природничо-наукового, професійного та практичного циклів; практична – проходження професійно-орієнтованої, соціально-педагогічної, соціально-виховної та корекційно-реабілітаційної видів практик.

У процесі здійснення формувального етапу експерименту ми опиралися на наукову позицію Р. Вайноли стосовно того, що ефективна професійна підготовка майбутніх соціальних педагогів у вищих навчальних закладах пропорційно залежить від належного змістового та технологічного забезпечення [1; с. 206].

Під час підготовки соціальних педагогів до організації освітньо-дозвіллевої діяльності учнів 5-7 класів значна увага приділялася виконанню різноманітних видів позааудиторної роботи. Основними формами якої є індивідуальна, самостійна та волонтерська робота студентів. Так, наприклад, під час вивчення курсу «Соціалізація особистості» студенти працювали над реферативними індивідуальними навчально-дослідними завданнями на одну із запропонованих тем: «Проблема соціалізації особистості у сучасній школі в умовах освітньо-дозвіллевої діяльності», «Освітньо-дозвіллева діяльність учнів як простір їх соціалізації», «Вплив освітньо-дозвіллевої діяльності на процес соціалізації школярів», «Освітньо-дозвіллева діяльність як засіб гармонізації взаємовідносин у шкільному колективі».

Під час вивчення курсу «Теорія та історія виховання» студенти були залучені до підготовки есе на тему: «Вплив освітньо-дозвіллевої діяльності на формування ціннісних орієнтацій школярів»; у процесі опанування навчальної дисципліни «Технології соціально-педагогічної роботи» студентам було запропоновано підготувати повідомлення на тему «Інноваційні форми і методи організації освітньо-дозвіллевої діяльності соціального педагога в шкільному середовищі»; із навчальної дисципліни «Технології роботи соціального педагога в зарубіжних країнах» – здійснити дослідження і за його результатами підготувати повідомлення на тему «Організація освітньо-дозвіллевої діяльності школярів в одній з обраних країн (Велика Британія, Канада, Китай, Німеччина, Польща, США, Франція, Японія та ін.)».

У контексті здійснюваного дослідження варто наголосити на

важливості виконання студентами-майбутніми соціальними педагогами індивідуальних пошуково-дослідних та курсових робіт, виступів на студентських науково-практичних конференціях. Зокрема, до орієнтовної тематики курсових робіт із соціально-педагогічних дисциплін нами було запропоновано внести перелік тем, пов'язаних із проблемою організації освітньо-дозвіллевої діяльності, а саме: «Теоретичні основи організації освітньо-дозвіллевої діяльності у молодіжному середовищі», «Соціально-педагогічні технології організації освітньо-дозвіллевої діяльності підлітків», «Діяльність соціального педагога освітньо-дозвіллевої сфери», «Особливості організації освітньо-дозвіллевої діяльності учнів 5-7 класів», «Формування ціннісних орієнтацій учнів 5-7 класів в процесі освітньо-дозвіллевої діяльності» та інші.

Важливу роль у процесі підготовки майбутніх соціальних педагогів до організації освітньо-дозвіллевої діяльності відіграє їх залучення до роботи творчої майстерні студентського клубу «Студентське дозвілля», «Дозвілля майбутнього соціального педагога» створеної за ініціативи автора дослідження та за підтримки викладачів і студентів Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка. Творча майстерня студентського клубу функціонує у тісній співпраці з Тернопільським міським центром соціальних служб для сім'ї, дітей і молоді, спільно з яким бере активну участь у підготовці і проведенні освітньо-виховних заходів для дітей і молоді. Основними напрямками діяльності майстерні студентського клубу «Студентське дозвілля», «Дозвілля майбутнього соціального педагога» є:

діагностично-пошуковий, що передбачає пошук талановитих студентів, залучення їх до освітньо-дозвіллевих заходів; діагностику доцільності і результативності проведення освітньо-дозвіллевих заходів; вдосконалення змісту освітньо-дозвіллевих заходів; пошук інноваційних форм організації дозвілля студентів та учнів загальноосвітніх навчальних закладів, вивчення художньо-творчих інтересів і запитів студентів;

проектувальний – підготовка і проведення культурно-дозвіллевих та освітньо-дозвіллевих заходів, написання сценаріїв, режисура; організація клубів, гуртків, секцій, театральних студій; модернізація освітньо-дозвіллевої діяльності через застосування комп'ютерної техніки та різноманітних високоякісних аудіо-візуальних засобів; популяризація високих зразків вітчизняного та зарубіжного досвіду у сфері освітньо-дозвіллевої діяльності;

виконавський – створення належного морально-психологічного мікроклімату та відповідних умов для повноцінного розвитку творчих та театральних здібностей молодої людини (художньо-естетичних, акторських); формування особистої відповідальності за свої дії при виконанні доручень, підготовці та постановці заходів; організація освітньо-дозвіллевих заходів (концертів, екскурсій, виставок тощо);

аналітико-оцінний – аналіз сценаріїв та ілюстративних матеріалів, перегляд показових освітньо-дозвіллевих заходів музично-естетичного, розважально-ігрового, пізнавального, пошуково-творчого, спортивно-оздоровчого спрямування.

За ініціативою студентів-майбутніх соціальних педагогів, які є членами творчої майстерні, були проведені такі студентські свята як День першокурсника, День інституту педагогіки та психології, Український та Міжнародний день студента, День знань, День сучасної поезії, День закоханих, День захисника Вітчизни. Традиційними заходами студентів спеціальності «Соціальна педагогіка» стали свята українського народу: Андріївські вечорниці, День святого Миколая, Різдвяні колядки, Великдень. Студенти, члени творчої майстерні, спільно із Тернопільським міським центром соціальних служб для сім'ї, дітей і молоді здійснювали підготовку і проведення низки щорічних освітньо-дозвіллевих заходів соціального спрямування для учнів загальноосвітніх навчальних закладів: семінарів, тренінгів, бесід з метою запобігання насилля у шкільному середовищі та сім'ї, формування здорового способу життя, конкурсів та виставок малюнків, творчих робіт, мандрівок, екскурсій, походів, вечорів-зустрічей, літературно-музичних вечорів, денних спортивно-оздоровчих таборів, перегляд кінофільмів, вистав тощо.

Цікавим є той факт, що за сприяння Міського центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, на базі методичного центру по роботі з сім'єю та молоддю за місцем проживання, студентами-членами творчої майстерні створено клуб за інтересами для учнів 5-7 класів. Метою діяльності клубу є забезпечення змістового проведення вільного часу через колективні та індивідуальні форми роботи, а також підвищення розвитку інтелектуального рівня учнів. Робота школярів у клубах організована за секціями: *дискусійна секція*, мета якої полягає в ознайомленні школярів з основами демократичної культури суспільства, умінні навчитися дискусії, відстоюванні власної позиції; *ігрова секція* – проводити цікаві та різноманітні ігри, конкурсні програми; *театральна секція* – здійснювати підбір і пошук талановитих школярів, сценізувати п'єси, вистави; *науково-просвітницька секція* – активно залучати підлітків до відвідування музеїв, парків культури та відпочинку, відомих місць, пам'яток культури та архітектури, виставок, інтернет-мандрівок, формування естетичних смаків, поглядів, ідеалів, розвиток емоційної сфери, уяви, фантазії та творчості; *технічна секція* – моделювати одяг, займатися рукоділлям (вишивкою, в'язанням, плетенням тощо); *спортивна секція* – популяризувати здоровий спосіб життя, залучати до різних видів спорту.

Варто зазначити, що підготовка студентів за спеціальністю «Соціальна педагогіка» до організації освітньо-дозвіллевої діяльності зі школярами здійснювалася у процесі їх залучення до волонтерської роботи. Вони не тільки планували і проводили різноманітні заходи освітньо-дозвіллевого характеру з метою організації вільного часу школярів, але й популяризували діяльність різноманітних секцій, клубів, дитячих і студентських громадських об'єднань. В результаті такої роботи, студентський клуб за інтересами став центром проведення вільного часу підлітків у позаурочний час, місцем, де враховуються їх інтереси і бажання, що дозволяє їм проявити творчу активність, прагнення до пошуку нового.

Цікавим є факт започаткування автором дослідження спільно з викладачами кафедри соціальної педагогіки Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка та кафедри соціальної педагогіки Хмельницького національного університету волонтерського

загону дозвіллевого спрямування «Хто як не ми». Особливість його діяльності полягала в організації змістовної освітньо-дозвілдової діяльності дітей та підлітків на базі навчально-виховних та соціально-педагогічних закладів міст Тернополя і Хмельницького. Основними напрямками роботи цих волонтерських загонів є: пропаганда здорового способу життя (профілактика наркоманії, тютюнопаління, алкоголізму), змістовна організація дозвілля дітей та підлітків (екскурсій, велопробігів, організація спортивних занять і змагань, флеш-мобів, акцій просвітницько-дозвілдової характеру, туристичних походів, організація дозвілдової роботи з дітьми і сім'ями тимчасових переселенців, тощо).

Ми поділяємо наукову позицію викладачів кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки Хмельницького національного університету в тому, що необхідною передумовою формування готовності майбутнього соціального педагога до професійної діяльності, в тому числі й до організації освітньо-дозвілдової діяльності, є його професійної діяльності є знання, вміння їх застосувати на практиці. Й особистісно-професійні якості [2]. Тому, вважаємо за доцільне проаналізувати практичну підготовку студентів-майбутніх соціальних педагогів, яка сприяє формуванню діяльнісного компонента їх готовності до організації освітньо-дозвілдової діяльності.

Соціально-педагогічну практику студенти спеціальності «Соціальна педагогіка» проходять в освітніх та позашкільних навчальних закладах протягом 4 тижнів. Метою практики є систематизація, поглиблення, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань студентів з дисциплін соціально-педагогічного циклу, формування та розвиток умінь і навичок професійної діяльності. Контроль за діяльністю студента-практиканта здійснює керівник практики від університету та соціальний педагог наставник від бази практики.

Під час цієї практики студенти-практиканти виконують функції помічника соціального педагога. Під керівництвом наставника вони працюють з клієнтами і виконують його професійні функції. За своїм змістом соціально-педагогічна практика є активною, оскільки студенти-практиканти не тільки спостерігають, аналізують навчально-виховний процес, але й активно включаються в нього. З метою формування практичного досвіду організації освітньо-дозвілдової діяльності учнів підліткового віку нами вдосконалено програму практики.

Соціально-педагогічна практика допомогла студентам сформувати знання про сутність соціально-педагогічних методів і форм виховання, організації освітньо-дозвілдової діяльності; особливості соціально-педагогічних технологій і механізми їх реалізації, використання їх в роботі конкретної установи з метою організації освітньо-дозвілдової діяльності; особливості професійно-етичних взаємин соціального педагога з школярами та вміння збирати, систематизувати, інтерпретувати інформацію і встановлювати соціальний діагноз; створювати і розвивати відносини, що

сприяють успішній соціально-педагогічній діяльності; спостерігати й інтерпретувати поведінку клієнта; аналізувати стан корекційної, реабілітаційної, освітньо-дозвіллевої діяльності бази практики; проектувати соціально-педагогічну діяльність освітньо-дозвіллевої сфери; аналізувати конкретну соціальну ситуацію і бачити свою роль у її вирішенні; організовувати освітньо-дозвіллеву діяльність у соціумі, педагогічно управляти і коректувати соціальну ситуацію розвитку дітей; будувати взаємини з клієнтами відповідно до професійно-етичних норм і правил; взаємодіяти з колегами за для досягнення поставленої мети і вирішення проблеми; аналізувати результати своєї професійної діяльності.

Під час проходження соціально-педагогічної практики студенти використовували різноманітні *форми* (тренінгову програму, виступи на нарадах, методичних об'єднаннях, самостійна робота, консультації, свята, концерти, тематичні дні, виставки, вистави тощо) та *методи* роботи (бесіда, година спілкування, інформаційні повідомлення, проблемні запитання, етюди, вправи, ігри (рухливі, спортивно-розважальні настільні, інтелектуальні, проблемно-моделюючі, творчі, театралізовані, режисерські, дидактичні, імітаційні, музичні, ігри-забави, ігри-драматизації, ігри-імпровізації, рольові діалоги), зміна рольових функцій, евристичних питань, творчі наради, аналіз ситуацій, метод сценарію тощо).

Отже, змістово-технологічне забезпечення підготовки майбутніх соціальних педагогів до організації освітньо-дозвіллевої діяльності передбачає комплексне поєднання теоретичного (удосконалені програми навчальних дисциплін, розроблені та реалізовані змістові модулі «Теоретичні основи організації освітньо-дозвіллевої діяльності» та «Організація масових форм освітньо-дозвіллевої діяльності соціального педагога в шкільному середовищі» з навчальних дисциплін «Соціально-педагогічна робота у сфері дозвілля» і «Основи сценарної роботи соціального педагога», дистанційний курс «Організація освітньо-дозвіллевої діяльності з учнями 5-7 класів : соціально-педагогічний аспект») і практичного компонентів підготовки, позааудиторної роботи з використанням різноманітних форм (навчально-піднавальні (проблемні, інтерактивні, діалогові, інформаційні, лекції-візуалізації, лекції-прес-конференції, лекції-бесіди, лекції із попередньо запланованими помилками, круглі столи, тренінги, консультування, клуби за місцем проживання, акції), віртуальні (Інтернет клуби за інтересами, Інтернет-кафе, конкурси, сайти, чати, форуми, блоги), комунікативно-дискусійні (дибати, зустрічі, вечори, конференції, тематичні дні), туристичні (екскурсії, експедиції, подорожі, походи, екологічні рейди), культурно-творчі (виставки, вистави, фестивалі, концерти, імпрези), розважальні (театралізовані дійства, свята, вечірки, шоу, дискотеки, ярмарки), спортивні (змагання, конкурси, турніри); методів (аналізу ситуації (case-study), рольова гра, «снігова куля», потрфолю, проектів, сценаріїв, бесіди, навчальні дискусії, есе, доповідь, презентацій, театралізації, гри, рефлексивного аналізу, реклами, розв'язання соціально-педагогічних ситуацій, робота з випадком, консультативні зустрічі,

моделювання, експрес-анкет) та засобів (електронні версії курсів з використанням платформи Moodle, методичні й навчальні посібники, мультимедійні презентації, комп'ютерні та аудіо-візуальні).

Література

1. Вайнола Р. Х. Педагогічні засади особистісного розвитку майбутнього соціального педагога в процесі професійної підготовки: дис. ... доктора пед. наук : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Вайнола РенатеХ ейкіївна. – К., 2009. – 542 с.
2. Хмуринська Т. О. Формування соціально-професійної зрілості майбутніх соціальних педагогів у вищих навчальних закладах : дис... кандидата пед. наук: 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Хмуринська Тетяна Олександрівна. – Тернопіль, 2014. – 297 с

**Р.І.Короткова,
НПУ імені М.П.Драгоманова**

УДК 37018.4:37.01342

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ

Анотація

У представленому матеріалі розглянуто особливості формування якостей творчої особистості майбутнього соціального педагога засобами театрального мистецтва для забезпечення професійного становлення.

Ключові слова: творча особистість, творчі здібності, якості творчої особистості, елементи театральної педагогіки, художній смак, етичне виховання, професійне становлення.

Аннотация

В представленном материале рассматриваются особенности формирования качеств творческой личности будущего социального педагога средствами театрального искусства для обеспечения профессионального становления.

Ключевые слова: творческая личность, творческие способности, качества творческой личности, элементы театральной педагогики, художественный вкус, этическое воспитание, профессиональное становление.